

Cambridge Papers

**ELIBERAREA CELOR
ASUPRIȚI:**

**Redescoperirea unei
teologii biblice a eliberării**

John Coffey

**ELIBERAREA CELOR ASUPRIȚI:
Redescoperirea unei teologii
biblice a eliberării**

John Coffey

Articol publicat în seria *Cambridge Papers*

Decembrie 2009

Traducător: Elena Neagoe

Centrul de Educație Creștină și Cultură Contemporană
Areopagus

Timișoara 2016

Originally published in *Cambridge Papers* series,
by The Jubilee Centre (Cambridge, U.K.) under the title
*'To release the oppressed' - Reclaiming a biblical
theology of liberation*

Volume 18, Number 4, December 2009.

© John Coffey, 2009

All rights reserved.

Published with permission of The Jubilee Centre,
3 Hooper Street, Cambridge, CB1 2NZ, UK

www.jubilee-centre.org

Charity Registration Number 288783.

Ediția în limba română, publicată cu permisiune,
sub titlul

*ELIBERAREA CELOR ASUPRIȚI: Redescoperirea unei
teologii biblice a eliberării*

de John Coffey,

apărută sub egida Centrului Areopagus din Timișoara

Calea Martirilor nr. 104

www.areopagus.ro

cu sprijinul oferit de

Christian Political Foundation for Europe.

Începând cu anul 2011, activitățile desfășurate de CPFE sunt susținute financiar de către Parlamentul European. Responsabilitatea pentru orice comunicare sau publicație redactată de CPFE, sub orice formă sau prin orice mijloc, revine organizației CPFE. Parlamentul European nu este responsabil pentru modurile în care va fi folosită informația conținută aici.

Coordonator proiect:

Dr. Alexandru Neagoe

Toate drepturile rezervate asupra prezentei ediții în
limba română. Prima ediție în limba română.

Traducător: Elena Neagoe

Editor coordonator: Dr. Alexandru Neagoe

*Cu excepția unor situații când se specifică altfel, pentru
citatele biblice s-a folosit traducerea D. Cornilescu.*

*Orice reproducere sau selecție de texte din această
carte este permisă doar cu aprobarea în scris a
Centrului Areopagus din Timișoara. Dacă există vreo
discrepanță între versiunea engleză și cea română,
versiunea engleză are întâietate.*

Poate ar trebui să ne simțim rușinați pe bună dreptate că nu am fost în avangarda mișcării de eliberare și că nu am dezvoltat o teologie a eliberării evanghelice. John Stott¹

Rezumat

Eliberarea este unul dintre sloganurile politicii moderne și una dintre temele majore ale Bibliei. Exodul din robia egipteană a fost narațiunea fundamentală a poporului Israel, iar Domnul Isus și-a început lucrarea anunțând că a venit să „vestească prinșilor de război slobozenia.” Scriptura ne învață că Isus Cristos aduce răscumpărarea din robia păcatului, dar în același timp ne prezintă și eliberarea din forme materiale de asuprire. Acest articol explică felul în care tema biblică i-a inspirat pe revoluționarii moderni și aboliționiștii din secolul XIX, precum și pe exponenții moderni ai teologiei eliberării. Subliniind neajunsurile liberaționiștilor (vechi și noi), articolul precizează în concluzie că avem nevoie de o teologie holistă a eliberării care să abordeze diverse forme de robie spirituală, relațională și materială care sunt frecvente în secolul XXI.

Biblia și politica modernă a eliberării

„Eliberare” a fost strigătul marxiștilor și revoluționarilor, al armatelor aliate și al mișcărilor de independență colonialistă, al feministelor și al protestatarilor drepturilor civile. Popularitatea sa se datorează în mare măsură Iluminismului (considerat o mișcare de emancipare) și Revoluției Franceze. Are însă rădăcini mai adânci în trecutul vestic, în noțiunile greco-romane de sclavie și libertate, în istoria ebraică a exodului și în conceptul creștin al „răscumpărării” din robia spirituală. Istoricul ilustru al sclaviei, Orlando Patterson, a susținut că „creștinismul nu numai că a devenit prima și singura religie pe care s-a bazat

noțiunea de libertate, dar a fost și mijlocul principal prin care moștenirea intelectuală antică a libertății a fost transmisă Evului Mediu și lumii moderne.”²

Originile biblice ale politicii moderne de eliberare sunt în mod special evidente în cultura anglo-americană, care a fost influențată semnificativ de tradiția calvinistă și puritană.³ De la Reformă încoace, protestantismul a fost etichetat ca o mișcare de eliberare de sub servitutea papală, însă Luther a insistat că „libertatea creștină” este doar o libertate spirituală. Cu toate acestea, în scurt timp, protestanții reformați au ajuns la dezacord. În Războiul Civil englez, predicatorii puritani au spus parlamentului că ei trăiesc într-un nou exod sau an de veselie. „Eliberarea” a devenit unul dintre cuvintele cheie ale revoluției puritane. Teologul calvinist, John Owen, a declarat în cursul regicidului că „marea descoperire a acestor zile” a fost „eliminarea sclaviei spirituale și civile.” Oliver Cromwell a fost salutat ca Moise al Angliei și el însuși a spus parlamentului că exodul era „singura paralelă, pe care o știu în istorie, a felului în care Dumnezeu procedează cu noi.” În apărarea republicii, John Milton a scris că Isus a avut „inima unui eliberator.”

Marea Revoluție din 1688-1689 a fost considerată ca o eliberare divină din sclavia politică și religioasă, iar William și Mary au fost comparați cu Moise și Maria. Până la mijlocul secolului XVIII, protestanții vorbitori de engleză erau convinși că Dumnezeu a acționat providențial în istorie pentru a promova răspândirea libertății. Atunci când coloniștii americani s-au răzvrătit împotriva britanicilor, predicatorii lor au considerat că aceștia retrăiau exodul biblic. Jefferson și Franklin au sugerat că sigiliul național ar trebui să aibă gravat pe el poporul evreu trecând Marea Roșie.

Cu toate că îl laudau pe Dumnezeu pentru eliberarea politică, americanii albi țineau sute de mii de africani în sclavie personală, iar englezii au devenit cei mai mari comercianți de sclavi din lume. Pe măsură ce această contradicție morală devenea mai proeminentă, o mișcare de abolire s-a coalizat de ambele laturi ale Atlanticului. Predicatorii evanghelici au început să susțină faptul că eliberarea sclavilor negri era planul lui Dumnezeu. Iconografia aboliționistă a fost împodobită cu texte biblice: „Am auzit strigătele lor” (Exodul 3:7), „Lasă pe poporul Meu să plece” (Exodul 5:1), „să vestiți slobozenia în țară” (Leviticul 25:10), „rupe orice jug” (Isaia 58:6) și „să propovăduiesc robilor de război slobozirea” (Luca 4:18). În America, principalul jurnal aboliționist se numea „Eliberatorul” și timp de cincisprezece ani a avut pe copertă o imagine cu „Isus, Eliberatorul” sub care era textul „Am venit să rup lanțurile asupritorului.”

În plus, atunci când sclavii negri au adoptat creștinismul evanghelic, au fost atrași de mesajul biblic al emancipării. Exodul a devenit cel mai important text al identității afro-americane. Cântăreții de muzică gospel au exprimat tânjirea după eliberare spirituală și civilă: „Când Israel a fost în Egipt / Lasă pe poporul Meu să plece / Așa de asuprit că nu mai putea răbda / Lasă pe poporul Meu să plece.” Frederick Douglass, cel mai important aboliționist de culoare, a vorbit despre „Dumnezeul celor asupriți” și a citat în mod repetat anul de veselie, strigătul lui Isaia de a rupe orice jug și predica lui Isus în Nazaret. Biserica negrilor s-a agățat de aceste tradiții biblice ale eliberării și acestea au constituit o inspirație vitală pentru Martin Luther King și mișcarea Drepturilor Civile.

Teologia modernă a eliberării

Teologia modernă a eliberării a apărut prima oară în a doua parte a anilor '60 în același timp cu

radicalismul.⁴ S-a dezvoltat simultan și destul de independent în cadrul „comunităților eclesiale de bază” din America de Sud și în bisericile negrilor din America de Nord. Primii exponenți de bază au fost catolicul peruvian Gustavo Gutierrez și protestantul afro-american James Cone. În contrast cu generațiile precedente de creștini activiști, acești teologi școliți au folosit principiile liberaționiste pentru a regândi întregul demers teologic, stabilind „un nou mod de a face teologie.”⁵ În *A Black Theology of Liberation* (1970), Cone răspundea la asasinarea lui Martin Luther King și la provocarea Puterii Negrilor și a Națiunii Islamice care nu mai considerau creștinismul ca fiind „religia albilor.” Susținând că „teologia albilor” are puțin de spus cu privire la situația afro-americanilor, Cone a căutat să forțeze o „teologie a negrilor” focalizată pe faptul că Dumnezeu este „negru” (identificarea Lui cu cei asupriți). Dacă rasa a fost punctul central al teologiei negrilor, clasa a fost punctul central al teologiei latino-americanilor. În *A Theology of Liberation* (1971), Gutierrez și-a construit argumentul pe afirmația episcopilor din America Latină că biserica ar trebui să ofere „o opțiune preferențială pentru cei săraci.”⁶ Această versiune a teologiei eliberării a avut precedente în Catolicismul de Stânga din primele decenii și în Vatican II, deși a împrumutat categoriile marxiste. Cu toate că a protestat împotriva dictaturii și a neocolonialismului, a devenit asociată cu regimuri socialiste precum Frontul Sandiniștilor din Nicaragua.

Combinăția dintre revizuirea teologică și politicile marxiste au îngrijorat atât Vaticanul, cât și mișcarea evanghelică mondială. Legământul de la Lausanne din 1974 a insistat asupra faptului că „eliberarea politică” nu ar trebui să fie confundată cu „mântuirea.” Un deceniu mai târziu, Papa Ioan Paul II și consilierul lui pe probleme de doctrină,

Cardinalul Ratzinger (care a devenit Papa Benedict XVI) au emis o „Instrucțiune” care a criticat sever „anumite aspecte” ale teologiei eliberării.⁷ Atunci când brazilianul Leonardo Boff a folosit principiile liberaționiste împotriva „ierarhiei bisericii,” el a fost chemat la Roma și pus sub tăcere temporar. Aceste represalii, împreună cu căderea comunismului în Europa de Est, au fost considerate de mulți ca ultima suflare a teologiei eliberării.⁸

În cele din urmă, mișcarea s-a dovedit a fi foarte adaptabilă. Liderii bisericii sud-africane ca Allan Boesak și Desmond Tutu s-au inspirat atât din teologia eliberării a negrilor, cât și a latino-americanilor, în lupta împotriva apartheidului, iar femeile care au criticat discriminarea sexuală au produs teologia feministă sau „femeiască” (adică feminismul negrilor). A existat o proliferare remarcabilă a teologiilor eliberării contextuale: teologia sud-coreană *minjung* (a oamenilor/maselor), teologiile de eliberare ecologice, Dalit, a homosexualilor și a surzilor; chiar unele evreiești sau islamice. În SUA, teologia negrilor a lui Cone a avut o puternică influență asupra fostului pastor al președintelui Obama, Rev. Dr. Jeremiah Wright Jr.⁹ Obama însuși a lăudat biserica negrilor pentru „tradiția sa biblică care accentuează împuternicirea și eliberarea.”

Dacă teologia liberaționistă propriu-zisă a aparținut stângii religioase, crâmpetele ale eliberării au fascinat până și anumiți creștini simpatizanți ai politicii conservatoare sau de centru. Politica externă americană a fost mult timp influențată de ideea providențialistă că Dumnezeu folosește SUA să promoveze libertatea.¹⁰ În al doilea discurs de investire, președintele George W Bush și-a mărturisit „încrederea totală că libertatea va triumfa în cele din urmă” și a declarat că „Istoria...are o direcție vizibilă, stabilită de libertate și de Autorul libertății.” Conform acestei viziuni,

eliberarea Afganistanului și Irakului a fost ultimul episod în marșul providențial al libertății.¹¹

Argumente împotriva teologiilor eliberării

Având în vedere varietatea cauzelor îmbrăcate în limbajul eliberării, trebuie să tratăm această chestiune foarte atent. Următoarele argumente se aplică unor cazuri mai mult decât altora, însă ele subliniază tendințele problematice.

Metoda teologică

Teologii moderni ai eliberării susțin un nou punct de pornire pentru teologie – practica, prin care ei înțeleg participarea la problemele celor asupriți. Teologul ar trebui să înceapă cu un context social (suferința celor săraci) și apoi să se îndrepte spre textul scris (Biblia). Pentru unii, practica a devenit criteriul adevărului teologic, iar experiența a fost ridicată la normă teologică. Dacă o teologie a eșuat să fie în serviciul cauzei eliberării umane, atunci ea a fost irelevantă; teologii trebuie să înceapă din nou, reconstruind doctrina creștină de la nivelul zero. Ortodoxia decurge din orthopraxis, nu invers. Pentru unii, cel puțin, rezultatul a fost un program masiv de reinterpretare teologică.

În mod ironic, practica însăși a fost un concept teoretic, derivat din filosofia modernă vestică via Marx, care a spus (într-o frază faimoasă citată de teologii eliberării timpurii): „până acum, filosofii doar au interpretat lumea; dar scopul este, totuși, să o schimbăm.” Așa cum susținea Miroslav Volf, teoria are prioritate logică față de practică și un impact de formare asupra ei. Revelația creștină „ne este accesibilă doar prin intermediul unui anumit fel de teorie – cuvântul scris al Sfintei Scripturi.” Îl cunoaște pe Cristos din Scriptură și El „trebuie să rămână criteriul decisiv al adevărului sau falsității oricărei teorii sau practici care pretind a fi creștine.”¹²

Interpretarea biblică

Începând cu practica angajată politic, teologii moderni ai eliberării au avut deseori, în interpretarea Scripturii, o hermeneutică părtinitoare politic. Subliniind dimensiunea orizontală a Exodului (istoria sa legată de asuprirea politică, economică, socială și rasistă și de eliberare), ei au deturnat caracterul său teocentric (conținut în cuvintele lui Iehova: „Lasă pe poporul Meu să plece, *ca să-Mi slujească*, Ex. 7:16 etc.). Așa cum spune Christ Wright: „Iehova nu a intenționat doar să elibereze sclavi, ci să recupereze închinători.” Nereușind să prezinte o interpretare integrată a „misiunii de forma exodului” unii teologi ai eliberării au sfârșit prin a pune în conflict activismul politic cu închinarea și evanghelizarea, sugerând că împărăția lui Dumnezeu vine ori de câte ori are loc o eliberare pământească, chiar dacă nu se plantează biserici sau oamenii nu ajung la credința în Isus.¹³ Interpretarea Scripturii făcută de liberaționiștii mai vechi a fost rareori părtinitoare, însă aplicațiile politice ale textelor biblice trebuie cântărite cu atenție.

Ideologia seculară

Cei care au predicat eliberarea politică au fost modelați, în mod tipic, de tradițiile necreștine. Republicanii evlavioși ca Milton au fost afundați în istoria Romei antice, aboliționiștii britanici au fost deseori legați de agenda imperialistă, teologii negri au fost influențați de Black Power și Malcolm X, teologii latino-americani au preluat teoria marxistă, teologii feminiști au fost influențați de mișcarea feministă seculară, „teologii homosexuali” independenți au adoptat valorile mișcării pentru drepturile homosexualilor. Bineînțeles, creștinii au „prădat egiptenii,” așa cum au făcut părinții bisericii atunci când au îmbrățișat în mod creativ filosofia grecească. Latino-

americani au susținut că atunci când folosesc metodele de analiză marxiste, ei nu preiau și filosofia seculară a lui Marx.¹⁴ Este periculos însă, atunci când biserica este definită de un program secular și nu de Cuvânt și închinare. Teologia eliberării poate fi ca o mașină care are vopsea biblică, dar este alimentată și condusă de ideologia lumească.¹⁵

Escatologie greșită

Liberaționiștii moderni consideră uneori că este mai puțin important accentul pus pe viața veșnică decât ceea ce contează cu adevărat: bătălia politică de aici și acum. Cu toate acestea, nevoia de a ne pregăti pentru judecata finală este îndemnul de netăgăduit al Domnului Isus: „Și ce folosește unui om să câștige toată lumea dacă își pierde sufletul?” Neglijarea vieții după moarte nu a fost o caracteristică proeminentă a mișcărilor liberaționiste timpurii din istoria creștinismului, însă liberaționiștii au împărtășit uneori cu omologii lor moderni o escatologie supra-realizată care așteaptă triumful domniei lui Dumnezeu aici și acum. Bucuria eliberării poate dizolva tensiunea necesară dintre „deja și nu încă”.

Violența politică

În cele din urmă, un creștinism prea influențat politic poate fi gata să creadă în puterea răscumpărătoare a războiului și revoluției. Aceasta s-a adevărit în Războiul Civil Englez și în Revoluția Americană, precum și în revoltele sclavilor conduse de predicatori laici ca Denmark Vesey și Nat Turner. În America Latină, supporterii teologiei liberaționiste au luat uneori armele pentru cauze revoluționare, iar George W Bush L-a invocat pe Dumnezeul libertății atunci când a lansat războaiele de eliberare. Există, bineînțeles, o tradiție venerabilă a războiului creștin drept și a teoriei rezistenței, iar violența liberaționistă a fost deseori un răspuns la

asuprirea violentă. Însă, așa cum subliniază Volf: „noțiunile de asuprire și eliberare oferă muniție de atac ... ele sunt bune pentru luptă, nu pentru negociere sau celebrare.” Ele nu sunt de ajutor în cazul conflictelor dificile în care ambele tabere sunt vinovate și ambele tabere își alocă statutul de victimă. În timp ce asuprirea și eliberarea sunt categorii biblice indispensabile, ele nu sunt cele mai importante. În creștinism, dragostea este un concept mai fundamental decât libertatea și eliberarea trebuie să fie încoronată de reconciliere, un adevăr modelat extraordinar de Martin Luther King și Desmond Tutu.¹⁶

Argumente pentru o teologie biblică a eliberării

În ciuda greșelilor lor, nu ar trebui să ne astupăm urechile la ce au de spus teologii eliberării. În anii 1970 și 1980, ei au adresat problema arzătoare a dictaturii militare, a sărăciei endemice și a rasismului albilor. Rezistând presiunii moderne de a transforma credința în pietate privatizată, ei au articulat credința creștină ca adevăr profetic public. Unii, ca arhiepiscopul Oscar Romero din El Salvador, au suferit martirajul. Alții au trăit și au slujit în comunități sărace și au vorbit în numele celor care nu vorbesc. Ei au schimbat focalizarea teologiei moderne de la adepții cultii ai post-iluminismului, care disprețuiau religia, la „non-persoanele” pe care teologii vestici le-au trecut cu vederea. Subliniind caracterul situațional al demersului teologic, ei au reamintit intelectualilor comozi că priveliștea din sălile de seminar nu este la fel cu priveliștea din ghetourile urbane și *favelas*. Ei au oferit perspective valoroase asupra ramificărilor etice și sociale ale doctrinei creștine privitoare la Trinitate și întrupare. Ei au subliniat caracterul practic al teologiei, puterea sa de a schimba modul în care trăim. În ultimul rând, ei au subliniat dimensiuni importante ale mărturiei

biblice, reamintind bisericilor că Dumnezeuul Bibliei aude strigătele celor săraci și marginalizați.

Atât teologii romano-catolici conservatori, cât și teologii evanghelici conservatori au considerat că este dificil să scapi din mână teologia eliberării. În 1986, Vaticanul a emis a doua „Instruire despre libertatea și eliberarea creștină,” care a afirmat prioritatea eliberării spirituale, dar a accentuat caracterul „integral” al libertății creștine.¹⁷ Papa Ioan Paul II, care a jucat un rol inspirativ în răsturnarea tiraniilor comuniste, „credea că eliberarea era o mare temă biblică și creștină și că Biserica avea responsabilitatea să dezvolte o teologie autentică a eliberării.”¹⁸ În rândul protestanților, John Stott a ascultat cu atenție argumentele evanghelicilor latino-americani ca Samuel Escobar și René Padilla. Aceștia au criticat sistematic teologia eliberării și au respins afirmațiile sale că biserica ar avea nevoie de un nou mod de a face teologie; în schimb, ei au căutat să construiască o doctrină integrală a eliberării, bazată pe toată Scriptura.¹⁹ Influența lor se poate vedea și în Legământul de la Lausanne, care declara că toți creștinii trebuie să împărtășească „preocuparea lui Dumnezeu pentru dreptate și reconciliere în toată societatea umană și pentru eliberarea bărbaților și femeilor din orice formă de asuprire.”²⁰

Această teologie evanghelică a eliberării evită cele două capcane, aceea a spiritualizării evangheliei în așa fel încât să nu aibă prea multe de spus cu privire la problemele materiale ale umanității și aceea a politizării evangheliei în așa fel încât să nu poată întâmpina nevoile noastre spirituale cele mai profunde. Ea se bazează pe faptul că Scriptura însăși integrează dimensiunea spirituală și materială într-o viziune holistă a misiunii lui Dumnezeu. Așa cum subliniază Chris Wright, primul act măreț de răscumpărare din sclavie pe care-l

face Dumnezeu în Biblie este Exodul, în care conceptul de „răscumpărare” este introdus aproape pentru prima dată (Ex. 6:6, 15:13). Eliberarea din Egipt este complexă – este politică, economică, socială și spirituală. Evreii sunt o minoritate etnică pusă să facă muncă de sclavi, supusă violenței statului și împiedicată să se închine lui Dumnezeu.²¹

Bineînțeles, Exodul a fost o eliberare supranaturală a poporului ales al lui Dumnezeu și ar trebui interpretat ca un mod de răscumpărare din împărăția întunericului (Ex. 15 și Apoc. 15:2-4). Însă nu este clar că ar trebui să ne restricționăm la o interpretare pur tipologică a Exodului, negându-i statutul paradigmatic.²² Așa cu subliniază John Goldingay, Dumnezeu este de partea Israelului și împotriva Egiptului, nu doar pentru că Israel este poporul Său, ci pentru că Dumnezeu este întotdeauna de partea celor asupriți.²³ Exodul îl revelează pe Iehova ca Dumnezeul sclavilor și restul Bibliei arată că misiunea lui Dumnezeu este una globală, nu doar una locală. Poporul Israel este ales ca prin el Dumnezeu să se facă de cunoscut înaintea celorlalte popoare. Dumnezeul lui Israel este Dumnezeul întregului pământ care are compasiune față de tot ce a creat (Ps. 33:13-15; 145:9; 146:6-9). El vede, aude și îi salvează pe Agar și Ismael, chiar dacă ei nu fac parte din poporul ales al lui Dumnezeu (vezi Gen. 16).²⁴ Într-adevăr, profetul Amos șochează audiența evreiască atunci când declară că Dumnezeu i-a salvat pe filistenii și sirienii așa cum i-a scos pe israeliții din Egipt (Amos 9:7). Mai mult, revelând ce fel de Dumnezeu este Iehova, Exodul aduce cu sine obligația israeliților de a-i iubi pe străini așa cum Dumnezeu îi iubește pe ei (vezi Ex. 22:21; Deut. 10:17-19). Participare la misiunea de tip Exod a lui Dumnezeu înseamnă a lupta împotriva idolatriei și nedreptății și a-L prezenta pe Dumnezeu ca singurul Dumnezeu

adevărat și ca Dumnezeuul celor asupriți. În consecință, Gustavo Gutierrez a avut argumente solide atunci când a spus că „Exodul este paradigmatic”²⁵ și predicatorul metodist afro-american, Absalom Jones, a fost justificat să celebreze abolirea comerțului cu sclavi ca „dovadă izbitoare” a faptului că Dumnezeu Exodului „este același ieri, azi și în veci.”²⁶

Deși Noul Testament extinde și aprofundează învățătura Vechiului Testament, nu schimbă mesajul social cu unul spiritual. „Prioritățile arzătoare” ale lui Dumnezeu – ura Sa față de asuprirea politică și socială, corupție, cruzime și vărsare de sânge – sunt înscrise în toată legea, în profeții, Psalmi și literatura sapiențială și nu sunt uitate nici în Noul Testament.²⁷ Cristos și-a început misiunea citind din Isaia 61 în sinagoga din Nazaret, un text care (conform multor comentatori) face aluzie la anul de veselie din Levitic 25 (vezi Luca 4:18-19).²⁸ Conform lui Volf, declarația de misiune a lui Cristos funcționează la mai multe niveluri și pentru a-i înțelege pe deplin semnificația, trebuie să integrăm aspectul *personal-spiritual* evidențiat în protestantismul clasic, aspectul *individual-fizic* subliniat în pentecostalism, aspectul *socio-economic* subliniat de liberaționiști și aspectul *ecologic* subliniat de principiul Sabatului (Lev. 25:4-5).²⁹ În evanghelii, misiunea lui Isus este integrală – El iartă păcate, vindecă bolnavi, hrănește pe cei flămânzi și împarte mâncarea cu cei marginalizați. Atunci când Domnul Isus le spune oamenilor: „Credința ta te-a mântuit” [n.tr. în limba engleză, „credința ta te-a făcut sănătos”], El se referă atât la sănătate fizică, cât și spirituală (Marcu 5:34; 10:52; Luca 7:50; 17:11-19). Vindecările din Evanghelii reflectă componenta socială a mântuirii și în același timp ne direcționează atenția spre identitatea mesianică a lui Isus. Cei săraci din Evanghelia după Luca sunt atât cei smeriți spiritual (6:20), cât și cei

marginalizați social (11:41; 12:33; 14:13); cei orbi sunt atât orbi spiritual (1:78-79; 2:29-32; 3:6), cât și orbi din punct de vedere fizic (18:35-43); eliberarea este de sub puterea lui Satan (13:10-17) și din datorii (11:4). Misiunea creștină, atunci, ar trebui să reflecte ceea ce Craig Blomberg numește „evanghelia holistă a eliberării”.³⁰

Trebuie să adăugăm faptul că eliberarea în Scriptură merge mult dincolo de noțiunea seculară modernă a autonomiei personale. În Exodul, „sclavia” față de faraon este descrisă folosindu-se același cuvânt (*aboda*) ca pentru „serviciul” în slujba Domnului. Acesta devine un motiv cheie al Bibliei, însă este neglijat la scară largă de teologii liberaționiști moderni. În Noul Testament, credincioșii sunt eliberați din robia păcatului și a lui Satan pentru a fi „robi ai lui Cristos.” Paradoxal, noi oamenii suntem cu adevărat eliberați numai atunci când ne supunem de bună voie Dumnezeuului întrupat, care S-a smerit, luând chip de rob (*doulos*), spălând picioarele ucenicilor Săi și murind cu o moarte de rob pe o cruce romană (Filip. 2:5-8).³¹ Crucea nu înseamnă că Dumnezeu nu mai este un Dumnezeu al dreptății care aude strigătele celor săraci și robiți și vine la ei să-i salveze. Însă, în vederea eliberării sociale și politice, creștinii ar trebui să privească paradigma Exodului prin lentilele crucii.³²

Eliberarea pusă în practică

Aspirația umană după ceea ce Noul Testament numește *aphesis* – tradus ca libertate, iertare, eliberare, scăpare – este încă la fel de puternică ca întotdeauna. Robia noastră cea mai mare este față de păcat și de moarte, iar esența evangheliei este că „Cristos a murit pentru păcatele noastre” (1 Cor. 15:3). Însă, atunci când Îl predicăm pe Cristos crucificat, ar trebui să împărtășim și preocuparea Lui pentru cei marginalizați și asupriți. Robia

modernă propășește și milioane de oameni vulnerabili sunt angrenați în datorii sau în traficul de persoane pe tot globul. În multe părți din lume, femeile sunt asuprite prin prostituție forțată, excizii genitale, avort în funcție de gen și sunt excluse de la educație. Cei săraci sunt exploatați prin comerțul nedrept și multor categorii de populație din lume li se refuză libertatea religioasă de bază.

În plus, așa cum arăta „Instrucțiunea” dată de Vatican în 1986, „mișcarea de eliberare modernă bine înrădăcinată rămâne ambiguă. Este încărcată atât cu promisiunile libertății adevărate, cât și cu amenințările robiei care duce la moarte.”³³ Deși capitalismul a generat multă bogăție, totodată ne-a plasat în sclavia reclamelor și a impulsurilor consumeriste care sunt foarte puternice. Conform observațiilor lui Oliver O’Donovan: „Formele ciudate de opresiune experimentate de un navetist dintr-o metropolă din nord, de o vânzătoare de la un supermarket sau de un politician democrat care speră să nu fie scos de pe liste de partid...au fost incredibil de puțin observate de teologii politici din generația noastră.”³⁴ Tânjirea noastră după eliberare sexuală a produs o dependență epidemică de pornografie pe internet și de droguri care au promis să elibereze mintea, dar au încătușat trupul.

Biblia ne prezintă un Dumnezeu care aude strigătele celor asupriți și căruia îi place să aducă eliberare. Misiunea lui Dumnezeu stabilește o agendă pentru biserică. În predicarea, rugăciunea și închinarea noastră trebuie să recăpătăm o viziune integrată a evangheliei ca mesaj al eliberării „din orice formă de asuprire.” Biserica n-ar trebui să fie un loc confortabil retras departe de lume, un glob spiritual izolat, plin de pietate privatizată. În schimb, bisericile ar trebui să se roage pentru nevoile spirituale și materiale ale lumii și să-și educe și să-și împuternicească membrii să lupte

împotriva nedreptății. La nivel practic, bisericile noastre ar putea face mai mult pentru a sprijini multitudinea de organizații creștine care lucrează eroic pentru a elibera oameni din diverse forme de asuprire: dependența de droguri și alcool (centre mici de reabilitare), persecuție religioasă (Open Doors, Christian Solidarity, Barnabas Fund), sclavia modernă (Stop the Traffik, Dalit Freedom Network), abuzuri ale drepturilor omului (International Justice Mission), privațiune și datorii (Tear Fund, Micah Challenge, Christians Against Poverty, Jubilee Debt Campaign). Asuprirea și sărăcia – ca păcatul și îndoiala – vor fi cu noi până la venirea Domnului, dar atunci când „dezlegăm lanțurile răutății,” deschidem ușa reînnoirii spirituale (Isaia 58:6-9) și anticipăm ziua când creația „va fi izbăvită din robia stricăciunii, ca să aibă parte de slobozenia slavei copiilor lui Dumnezeu” (Romani 8:21).

***John Coffey** este profesor de istorie modernă timpurie la Universitatea din Leicester. Scrie despre religie, politică și ideologie în Marea Britanie și America post-reformată și recent a fost co-editor la The Cambridge Companion to Puritanism (CUP, 2008) și Seeing Things their Way: Intellectual History and the Return of Religion (Notre Dame University Press, 2009).*

NOTE

[1] John Stott, *The Incomparable Christ*, IVP, 2001, p.108.

[2] Orlando Patterson, 'Ancient and Medieval Origins of Modern Freedom', în Steven Mintz și John Stauffer, eds., *The Problem of Evil*, University of Massachusetts Press, 2007, p.36.

[3] Ceea ce urmează face parte din prelegerea mea inaugurală la Universitatea Leicester: 'Let my people go! Visions of deliverance from the Puritans to the Abolitionists', 2009. Disponibilă la www.le.ac.uk/history/people/jrfdc1.html

[4] Dintre multele introduceri, vezi în special Christopher Rowland, ed., *The Cambridge Companion to Liberation Theology*, CUP, 2007; și următoarele antologii: Alfred Hennelly SJ, ed., *Liberation Theology: A Documentary History*, Orbis, 1989; și James Cone și Gayraud Wilmore, eds., *Black Theology: A Documentary History*, 2 vol, Orbis, 1993.

[5] Gustavo Gutierrez, *A Theology of Liberation*, SCM, 1988, p.12.

[6] Vezi și J biblică declarație. B. Nickloff, ed., *Gustavo Gutierrez: Essential Writings*, Orbis, 1996. Cea mai accesibilă și profundă declarație a teologicii sale este Gutierrez, *The God of Life*, SCM, 1991.

[7] Hennelly, ed., *Liberation Theology*, pp.393–414.

[8] Cea mai bună analiză a mișcării latino-americane din anii 1960 și 1980 se găsește în Christian Smith, *The Emergence of Liberation Theology*, Chicago University Press, 1991.

[9] Vezi Jason Byassee, 'Africentric church', *The Christian Century*, 29 May 2007: www.christiancentury.org/article.lasso?id=3392.

[10] Vezi David Foglesong, *The American Mission and the 'Evil Empire': The Crusade for a 'Free Russia' since 1881*, CUP, 2007; William Inboden, *Religion and American Foreign Policy, 1945–60*, CUP, 2009.

[11] Despre utilizările americane ale Exodului până la Bush și Obama, vezi Bruce Feiler, *America's Prophet: Moses and the American Story*, William Morrow, 2009.

[12] Miroslav Volf, 'Doing and interpreting: theory and practice in Latin American liberation theology', *Themelios*, 8, 1983, pp.11–19.

[13] Christopher J. H. Wright, *The Mission of God*, IVP, 2006, pp.270, 281–86.

[14] Vezi Jose Miguez Bonino, *Christians and Marxists*, Hodder and Stoughton, 1976.

[15] Vezi de exemplu, Marcella Althaus-Reid, ed., *Liberation Theology and Sexuality*, Ashgate, 2006.

[16] Miroslav Volf, *Exclusion and Embrace*, Abingdon Press, 1996, pp.101–05. See also J. Deotis Roberts, *Liberation and Reconciliation: A Black Theology*, ediția 2, WJK Press, 2005.

[17] Vezi Hennelly, ed., *Liberation Theology*, pp.461–97.

[18] George Weigel, *Witness to Hope: The Biography of Pope John Paul II*, Harper Perennial, 2005, p.457.

[19] Acest proiect este explicat în Sharon Heaney, *Contextual Theology for Latin America: Liberation Themes in Evangelical Perspective*, Paternoster, 2009.

[20] www.lausanne.org/covenant

[21] Vezi Wright, *The Mission of God*, cap. 8.

[22] De exemplu, John Stott, *Christian Mission in the Modern World*, IVP, 1975, pp.95–97; și Michael

Raiter, 'Slavery, the Exodus and contemporary theologies of liberation', în B. S. Rosner și R. R. Williamson, eds., *Exploring Exodus*, IVP, 2008

[23] Vezi John Goldingay, 'The Old Testament and the theology of liberation', *Tyndale Bulletin*, 27, 1976.

[24] Așa cum observă Matthew Henry: „Chiar și acolo unde există doar un strigăt firav de adorare, Dumnezeu milei ascultă uneori cu îndurare strigătul de durere. Lacrimile vorbesc la fel de bine ca rugăciunile.” Vezi și studiul lui Terence E. Fretheim, *Abraham: Trials of Family and Faith*, University of South Carolina Press, 2007, cap. 6.

[25] Gutierrez, *A Theology of Liberation*, p.90.

[26] A. Jones, *A Thanksgiving Sermon*, 1808, pp.10–11.

[27] Wright, *The Mission of God*, pp.279–80.

[28] Vezi Wright, *The Mission of God*, cap. 9, și opera clasică a lui John H. Yoder, *The Politics of Jesus*, Eerdmans, 1972, pp.34–40, 64–77.

[29] Miroslav Volf, 'Materiality of salvation: an investigation in the soteriologies of liberation and Pentecostal theologies', *Journal of Ecumenical Studies*, 26, 1989.

[30] Craig Blomberg, "Your Faith has made you whole": the Evangelical liberation theology of Jesus', în J. Green, ed., *Jesus of Nazareth: Lord and Christ*, Eerdmans, 1994. Vezi și Ron Sider, 'An Evangelical Theology of Liberation', 1980 la www.religion-online.org/showarticle.asp?title=1757.

[31] Vezi Murray Harris, *Slave of Christ: A New Testament Metaphor of Total Devotion to Christ*, IVP, 1999; și cugetările lui Michael Card, născute din experiența sa în biserica negrilor, în *A Better Freedom: Finding Life as Slaves of Christ*, IVP, 2009.

[32] Vezi Mark Noll, *Adding Cross to Crown: The Political Significance of Christ's Passion*, Baker, 1996.

[33] Hennelly, ed., *Liberation Theology*, p.466.

[34] O'Donovan în Rowland, ed., *The Cambridge Companion*, p.276.

Articolele din seria *Cambridge Papers*
publicate în 2016 de către
Centrul Areopagus din Timișoara,
cu sprijinul oferit de
Christian Political Foundation for Europe

Promises, promises
(Caroline Eade)

The law of love
(David McIlroy)

Redefining Marriage: the case for caution
(Julian Rivers)

*Globalization and the world economy – for richer
for poorer, for better or worse?*
(Paul S Mills)

*Co-belligerence and common grace: Can the enemy
of my enemy be my friend?*
(Daniel Strange)

*‘To release the oppressed’ - Reclaiming a biblical
theology of liberation*
(John Coffey)

